

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

IMAGINACIJA I PAMĆENJE

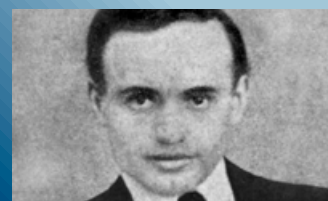
**Giordano Bruno
O ISTINI**

**VUČEDOLSKA
KULTURA**

**ČUDESAN SVIJET
MINERALA**

**ANTUN BRANKO
ŠIMIĆ**

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

02 | 2024. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

4 SIMBOLIČKA IMAGINACIJA I PAMĆENJE U FILOZOFIJI GIORDANA BRUNA

Julian Scott

6 GIORDANO BRUNO – O ISTINI

Vedrana Novović

8 VUČEDOLSKA KULTURA

Andrija Jončić

12 VUČEDOLSKI KALENDAR

Damir Krivdić

14 ČUDESAN SVIJET MINERALA

Agostino Dominici

16 ANTUN BRANKO ŠIMIĆ

Melanija Rogar

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Dijana Kotarac, Ana Jončić,
Jerko Grgić, Nataša Žaja, Branislav Vukajlović, Damir Krivdić

Lektura: Branka Žaja

Tehničko uredništvo:
Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

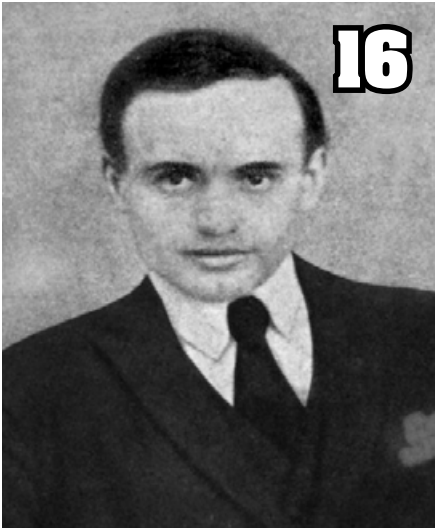
6

8

12

14

16

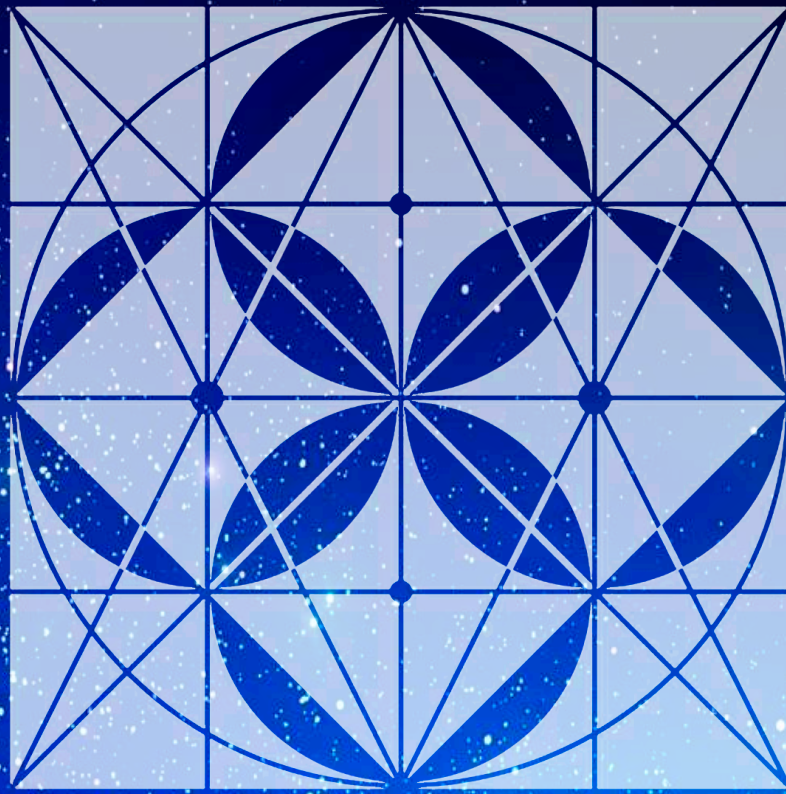

Sposobnost imaginacije stvaralačka je sposobnost čovjeka koja se, kao i sve ostale sposobnosti, može učiti i usavršavati. Pokazujemo je od najranijih dana kroz igre, priče, crteže, pjesme... Kasnije se izražava u načinu kako usvajamo znanja, u životnim izborima i svemu što nadahnuto radimo. Često je mimo naše volje priječe sjene fantazije sa svojim primamljivim, varljivim slikama koje nas udaljavaju od stvarnosti života. Zato je važno jasno razlučivati istinske uvide imaginacije od ispraznih poriva fantazije kako bi se dala prednost ovim prvim, višim uz stalnu kontrolu onih nižih.

Imaginacija čovjeku omogućuje prepoznavanje i povezivanje simboličkih slika i poruka koje su odraz dubokih ideja te daje kreativni poticaj njihovom oživotvorenju. Imaginacijom pokrenute ideje mogu uz postojanu volju i ustrajno nastojanje dobiti nov autentičan izraz u pojavnom svijetu. Tako će služiti kao pomoć i podsjetnik drugima u njihovim stvaralačkim stremljenima te biti snažan oslonac trajnom pamćenju koje je, kako nas poučava Platon, urođeno sjećanje duše. Čuvanjem i obnavljanjem zajedničkog iskustva pomoću imaginacije i pamćenja moći ćemo otkrivati nepoznate predjele istine i njezine još neizražene mogućnosti u nama i oko nas.

Uredništvo

SIMBOLIČKA IMAGINACIJA I PAMĆENJE U FILOZOFIJI GIORDANA BRUNA

Julian Scott

Imaginacija je sposobnost zahvaljujući kojoj u svom umu možemo oblikovati ili vidjeti slike. Koristeći elemente iz fizičkog svijeta, imaginacija nam omogućuje da ga transcendiramo i izgradimo "kule u zraku". Ali imaginacija je više od puke fantazije jer nam također omogućuje da opažamo slike koje su odraz ideja. Riječ je o simbolima kao spremnicima ideja.

U 16. stoljeću, filozof Giordano Bruno napisao je knjigu pod naslovom *O sjenama ideja*. Poput mnogih renesansnih filozofa, bio je nadahnut Platonovim konceptom ideja kao arhetipova. Inspirirao ga je i stih iz *Pjesme nad pjesmama* kralja Salomona koji sadrži sliku o ženi koja rado sjedi u sjeni svog voljenog. Kao ljubitelj mističnih tumačenja tekstova, Bruno je rekao da voljeni predstavlja dobro i istinito, dok žena predstavlja filozofa. Iako filozof ne može izravno vidjeti istinu, samim time što sjedi u sjeni njezine svjetlosti može kod njega izazvati stanje oduševljenja.

Bruno objašnjava da postoje dvije razine sjena: prva je razina "sjena (ili odraz) ideja", dok je druga, niža

razina, "sjena sjena". "Sjene ideja" nalaze se u onome što on naziva "nebeskim" svijetom, svijetom Sunca, Mjeseca, planeta i zodijskih znakova, jer to su simboli ideja: Sunce predstavlja duh, Mjesec psihi, Jupiter vladavinu, Venera ljubav, Mars rat, a svaki od horoskopskih znakova također predstavlja ideju. Tu vidimo bogatstvo simboličke misli, jer svaki od tih simbola ne predstavlja samo jedan racionalni koncept, već neizrecivu ideju koja se može prevesti u mnogo različitih oblika.

Uzmimo Mjesec kao primjer: kao slika, povezan je s imaginacijom, poezijom, snovima, čarobnjaštvom i ludilom, ali i s ciklusima prirode, ženskim rodnom, morem, plimom i osekom, biljkama i liječenjem, kao i mnogim drugim stvarima. Jednom riječju ili frazom ne možemo definirati što ovaj simbol predstavlja, ali ga možemo intuitivno razumjeti. Simbol nije iracionalan (jer postoji logika asocijacija), već nadracionalan, drugim riječima, on nadilazi razum i omogućuje nam razumijevanje ideja na holistički način. Slike izazivaju

asocijacije i baš u tome leži njihova velika snaga.

Ispod nebeskog svijeta nalazi se ono što Bruno naziva "elementalnim" svijetom, koji se odnosi na svijet četiri elementa (Zemlja, Voda, Zrak i Vatra), drugim riječima, svijet Prirode na Zemlji. U ovom svijetu su "sjene sjena" ideja. Bruno upozorava da ćemo se beznažno izgubiti pokušamo li razumjeti same ideje promatrajući sjene sjena. Najprije zato što to može biti jako zbunjujuće s obzirom da ih je gotovo beskonačan broj, a zatim zbog toga što su, budući da su sjene sjena, iskrivljenije od izravnih sjena. Stoga, da bismo pristupili samim idejama, trebali bismo prići onome što Bruno naziva "slikama zvijezda" u nebeskom svijetu. *Ova su ognjena tijela glasnici koji najavljuju veličanstvenost i slavu Boga. (Večera na Pepelnicu)*

Na toj teoretskoj osnovi Bruno je razvio sustav pamćenja koji nije bio samo sustav praktične mnemotehnike, već prije svega način prakticiranja "reminiscencije", što je Platonov izraz za sposobnost prisjećanja urođenog znanja duše.

Memorijski sustavi bili su uobičajeni u renesansi, koja je tu ideju naslijedila iz klasičnog svijeta. Jedan od primjera je klasični sustav poznat kao "Palača sjećanja", prema kojem se određeni predmeti postavljaju u različite prostorije zamišljene kuće, a govornik "šeće" tim sobama i koristi se postavljenim predmetima kao pomagalima za pamćenje.

Mistični tip sustava pamćenja, temeljen na božanskim atributima i zamišljen kao sustav za objedinjavanje svog poznatog znanja, razvio je u srednjem vijeku Ramon Lull. Među ilustracijama Lullova sustava bili su prikazi anđela koji se penju i spuštaju ljestvama, kao naznaka da se znanje može razmjenjivati između mentalnog, nebeskog i elementalnog svijeta.

Frances Yates u svojoj knjizi *Umijeće pamćenja* ističe kako je "Brunov cilj spojiti klasičnu umjetnost pamćenja s lullizmom... Njegov cilj je doseći Jedno kroz Sve."

Poput Lulla, Bruno je razvio sustav koncentričnih kotača koji su načinjeni tako da se okreću, dajući veliki broj kombinacija (neki su ga znanstvenici nazivali primitivnim računalom). Oni uključuju samoglasnike, slova (na latinskom, grčkom i hebrejskom) i slike – nebeskih tijela, životinja, biljaka i minerala, među ostalim. U središtu kotača nalazi se Sunce, simbol Brunove unutarnje težnje da stigne do Jednog Svjetla. Jedinstvo Svega u Jednom je, kako Bruno kaže, "najčvršći temelj za istine i tajne Prirode."

Sam Bruno je imao izvanredno pamćenje i predstavio je svoj sustav pamćenja francuskom kralju Henriku

III. koji je bio toliko zadivljen da mu je dodijelio mjesto predavača na Kraljevskom koledžu. Brunova knjiga *O sjenama ideja* posvećena je Henriku III.

Što su to "sjene ideja"? Uzmimo samo jedan primjer. Jedna od sedam slika Mjeseca opisana je na sljedeći način: Žena s rogovima jaše dupina; u desnoj ruci joj je kameleon, u lijevoj ljiljan. Rogovi predstavljaju rogove Mjesečeva srpa; dupini se (u grčkoj mitologiji) povezuju s vodom (emocije, povratak bezobličnim izvorima), no ujedno se tumače i kao vodiči duša u zagrobni život i spasitelji smrtnika (na način grčko-rimske Izide). Kameleon, svojom poznatom sposobnošću mijenjanja boje, predstavlja stalno promjenjivu prirodu Mjeseca, dok je ljiljan simbol čistoće, povezan s Djevicom Marijom. Tako Mjesec postaje izraz "sinteze", kao što je ranije objašnjeno.

Bruno je razvio sustav pamćenja koji nije bio samo sustav praktične mnemotehnike, već prije svega način prakticiranja "reminiscencije", što je Platonov izraz za sposobnost prisjećanja urođenog znanja duše.

Na koji nam način te slike pomažu da se uspinjemo mističnim ljestvama prema samim Idejama, onkraj zvijezda? Razmišljajući o njima i utiskujući ih u naš um-sjećanje, međusobno ih kombinirajući, one bi mogle dovesti učenika do dubokog i intuitivnog razumijevanja principa života. S razumijevanjem tih principa (koji su Ideje), učenik bi ih mogao primijeniti na elementalni svijet Prirode i razumjeti sve što postoji. Taj memorijski simbolizam može se promatrati kao sustav za kontemplaciju, poput tibetanskih mandala ili tarot karata, koje se također koriste za postizanje intuitivnog razumijevanja stvarnosti.

Renesansna magija je vjerovala da je sve povezano u sustav korespondencija (iz hermetičke maksime *Kako gore, tako dolje*). Razumijevanjem jednog dijela međusobno povezanog sustava (tj. bilo koje od ovih sjena ili njihove kombinacije rotiranjem kotača) može se razumjeti cjelina, odnosno jedna ideja iza cjeline. Cijela Brunova filozofija može se sažeti u frazu "Jedinstvo u mnoštvu" i njegov krajnji cilj uvijek je bio tražiti Jedno iza mnoštva.

Prava filozofija je usklađivanje mita s logosom, subjektivnog s objektivnim, intuitivnog s racionalnim, jer ti parovi predstavljaju dvije strane stvarnosti. ☸

GIORDANO BRUNO

O ISTINI

Giordano Bruno (Nola, 1548. – Rim, 1600.), renesansni filozof koji je snažno zagovarao potrebu za humanim razvojem čovjeka, napisao je, među ostalim djelima, alegorično i simbolično djelo *Izgon trijumfirajuće zvijeri* u kojem u prvi plan stavlja obnovu istinskih vrijednosti, onih koje nadahnjuju ljudskost u čovjeku.

U ovoj alegorijskoj priči Bruno glavne uloge dodjeljuje grčkim bogovima i posrednicima preko kojih novosti s neba dolaze na zemlju do autora. Sam naslov i dodatak koji ga prati jasno postavljaju pozornicu: *Izgon trijumfirajuće zvijeri, koji je predložio Jupiter, izvršio Savjet, razglasio Merkur, ispričala Sofija, saslušao Saulino, zapisao Nolanac; podijeljen u tri dijaloga, svaki u tri dijela; posvećen presvijetlom i izvanrednom vitezu Philipu Sidneyju*¹.

Sadržaj se sažima oko jednog događaja. Jupiter koristi dan proslave pobjede bogova nad titanima kako bi upoznao skup bogova sa svojom odlukom. Objasnjava im kako sve s vremenom gubi snagu i troši se, te je

potrebno odbaciti nezrelo ponašanje i pobrinuti se za važne stvari, jer "...usud hoće i to da" sve "prođe kroz sve stupnjeve svoje sudbine". I umjesto uobičajenog svečanog plesa, na čuđenje svih prisutnih, veliki otac bogova predloži veliko savjetovanje bogova za okruglim stolom. Na Savjetu on pozove bogove da zajedno očiste kuću, da obnove nebo skidajući s njega ono nevrjedno, nadomještajući to "novim zviježdima" – vrlinama.

Drugi dijalog započinje Saulinim pitanjem upućenim Sofiji: Zašto je Jupiter odlučio na najznačajnije mjesto na nebeskom svodu postaviti baš Istinu? Sofija mu tada objašnjava odluku Savjeta:

To je lako. Iznad svih stvari, Saulino, nalazi se istina; ona je jedinstvo koje svemu prethodi, ona je dobrota koja prednjači ispred svega; zato što je jedno te isto biće, dobro i istinito; isto su istina, biće i dobro. Istina je onaj entitet koji nije niži ni od čega; jer ako želiš pretpostaviti nešto prije istine, moraš smatrati da je to nešto različito od istine; a ako razmišljaš da je različito od istine, nužno ćeš to nešto razumjeti tako kao da ono nema istinu u sebi, i da je bez istine, te da nije istinito; iz toga slijedi da je lažno, da je ništa, ništavnost, nebiće.

¹ Philip Sidney, britanski plemić na dvoru Elizabete I., vodeći predstavnik engleske renesanse.

Dopuštam da ništa može doći prije istine, iako nije točno da ono ima prvenstvo i da je iznad istine; a istinsko biće ne može postojati nikako drukčije nego kroz istinu. Tako ne može biti nečeg drugog zajedno s istinom, a da to isto bude bez istine, zato što, ako nije zaista istinito, onda i nije biće, lažno je, nije ništa. Isto tako, ne može postojati ništa mimo istine; jer ako je mimo nje, onda je bez nje, nije istinito; ako nema istinu u sebi, onda je, dakle, lažno, onda je ništa.

Otuda je istina ispred svega, i sa svime, i poslije svega, i iznad svega, sa svime, poslije svega; ona je i početak, i sredina, i kraj. Ona je ispred svega kao uzrok i počelo, i od nje sve zavisi; u svakoj stvari je supstancija te stvari, i svaka stvar preko nje ima supstanciju; i poslije svega je, zato što se preko nje sve stvari poimaju bez zablude.

Idealna je, prirodna i pojmovna; metafizička, fizička i logička. Dakle, istina je iznad svih stvari; a ono što je iznad svega, makar ga mi razumjeli i imenovali drugačije, to nužno mora biti u suštini sama istina.

I zato je Jupiter s razlogom htio da se na najvišem mjestu na nebu vidi Istina. Ali, naravno, ova koju čulima vidiš i koju svojim umom možeš shvatiti nije ona najviša i prva, nego određena figura, određena slika i određeni odsjaj njen, i ona je iznad ovoga Jupitera o kome često govorimo i koji je predmet naših metafora.

Jupiter : (...) od nas odlaze snaga, providenje, vrlina, dostojanstvo, veličanstvo i ljepota, kao što sjenka odlazi zajedno s tijelom. Samo je istina apsolutno nepromjenjiva i besmrtna: ako ponekad orone ili potone, ipak se nužno u svoje vrijeme ponovo uzdigne, kad joj ruku pruži njena službenica Sofija.

Zatim Saulino na jednostavniji način, iz ljudske perspektive, nadodaje:

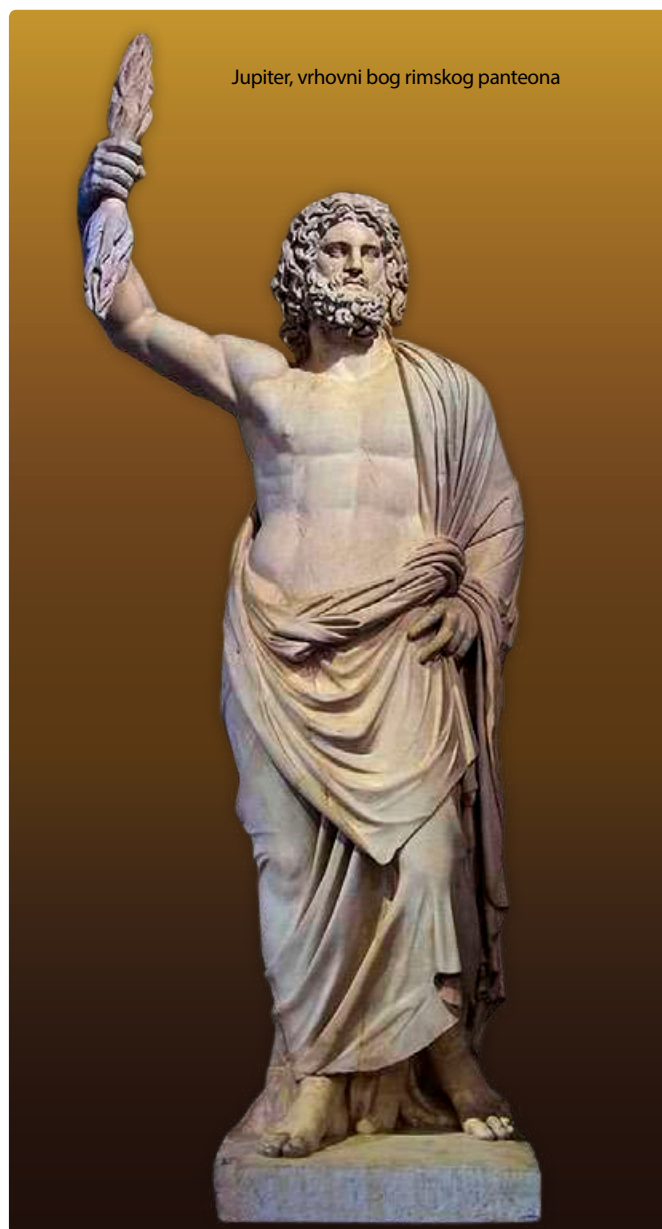
Upravo tako, Sofija; istina je nešto najiskrenije, najbožanskije od svega; božanstvo i iskrenost, dobrota i ljepota stvari jesu istina, a nju ni na silu ne možeš ukloniti, niti će se ona zbog starosti pokvariti, niti će se zbog skrivanja umanjiti, niti zbog širenja rasipati: osjetila je neće pomutiti, ni vrijeme naborati, ma koje mjesto sakriti, ni noć prekinuti, ni tmina prekriti; naprotiv, što je više protjeruju, ona se to više obnavlja i raste. I bez branitelja i zaštitnika, ona se brani; a ipak, voli društvo malobrojnih i mudrih, mrsko joj je mnoštvo, ne poka-

zuje se onima koji je ne traže zbog nje same, i ne želi se kazivati onima koji joj se ne izlažu smjerno, niti onima koji za njom na prijevaru tragaju; stanište je ona preuzvišeno, na koje svi pogleduju, ali ga malo njih vidi. (...)

Giordano Bruno dalje razrađuje raspored vrlina na nebu: pored Istine stoji Razboritost, a zatim Sofija, a pored nje čedo njeno – Zakon. Svaka od njih ima svoj nebeski, savršeni aspekt, i zemaljsku inačicu koja je podložna zasjenjenju; zemaljska razboritost, mudrost i zakon proizlaze iz nebeske, savršene i prirodne Razboritosti, Mudrosti i Zakona.

Ne zaboravlja spomenuti neprijatelje Istine: Istina "ima dvije opasne neprijateljice, koje su zle: s desne strane nalazi se Lukavstvo, Prijetvornost i Zlonamjernost; s lijeve, Glupost, Lijenost i Nerazboritost". ☞

Priredila: Vedrana Novović
Izvor: Izgon trijumfirajuće zvijeri

VUČEDOLSKA KULTURA

Andrija Jončić

U 3. tisućljeću prije Krista, za vrijeme bakrenog doba (eneolitik), došlo je do značajnih etničkih i kulturnih promjena na području Europe.

Iz tog doba na Balkanu su otkriveni ostaci gradina s tvrdim zidinama. Ta naselja su pretežno građena na uzvisinama ili uz rijeke na prirodno zaštićenim položajima i bila su gotovo nedostupna. Nalazila su se na platoima na kojima je obično bilo mjesta za samo nekoliko građevina. Istraživači smatraju da su te kamene tvrđave bile sjedišta aristokratskih rodova, što znači da su u ono doba postojali uređeni društveni odnosi.

Na području današnje Hrvatske možemo razlikovati nekoliko osnovnih kultura eneolitika, temeljem kojih je moguće pratiti razvoj društvenih odnosa za koje se obično smatra da čine prijelaz iz matrijarhata u patrijarhat.

Posebnu ulogu na području Hrvatske imala je vučedolska kultura koja se sa svog matičnog područja istočne Slavonije proširila na veliko područje srednje Europe i donijela nove kulturne vrijednosti tadašnjem čovjeku. Kod grada Vukovara pronađeni su ostaci kompleksa fortifikacijskog naselja na lokalitetu Vučedol prema kojemu je cijela kultura dobila ime. Arheolozi smatraju da se na ovom području nalazio vučedolski megalopolis, mjesto na kojemu je rođena vučedolska kultura.

Na ovom lokalitetu smještena su četiri platoa čiji su rubovi vrlo strmi i umjetno dotjerani. Najmanjeg od njih čini uzvisina strme desne obale

Dunava i on ne predstavlja klasično naselje, već se na vrhu tog platoa relativno male površine (oko šesto kvadratnih metara) nalazi samo jedan veliki nadzemni objekt. Objekt je pravokutnog tlocrta, s dvije prostorije i bočnim trijemom koji po formi odgovara megaronu, reprezentativnoj dvorani vladarske palače u antičkoj Grčkoj. Na istom mjestu postojali su objekti iz starije i mlađe građevne faze: megaron I i megaron II. Oba su bila dimenzija od oko 16 x 10 metara. Stariji je objekt arheolog R. R. Schmidt nazvao "Megaron lijevača bakra" jer je na ovom mjestu otkriveno nekoliko talioničkih peći za lijevanje bakra.

Taj nalaz predstavlja prvi metalurški centar otkriven u ovom dijelu Europe. Kod jedne peći pronađen je kalup za lijevanje sjekira, sjekira izlivena iz tog kalupa te više manjih predmeta od bakra. I na više

drugih lokaliteta pronađene su peći za lijevanje bakra iz tog razdoblja. Posebnu važnost ima izrada listolikih bodeža i različitih tipova bojnih sjekira – oružja koje će imati važnu ulogu u kasnijem naglom širenju ove kulture. Zanimljiva je i proizvodnja minijaturnih sjekira (6,7 x 3,6 centimetara) koje su korištene u ceremonijalne svrhe.

U vremenu postojanja megarona II pronađeno je više jamskih objekata od kojih su neki služili kao podrum i bili su "L" oblika ili čizmastog profila. Ispred mlađeg megarona, u jednom "L" podrumu pronađena je dvojna grobnica pa je ovaj podrum Schmidt nazvao "Grobница bračnog para". U podrumu, kao i u samom objektu, pronađeno je mnogo različitih kulturnih predmeta. Na platou se, osim grobnica ljudi, nalazi i grobnica žrtvovanog jelena. Sve to ukazuje da je ovaj plato u vrijeme postojanja megarona II imao funkciju sakralnog objekta.

Ekspanzija vučedolske kulture

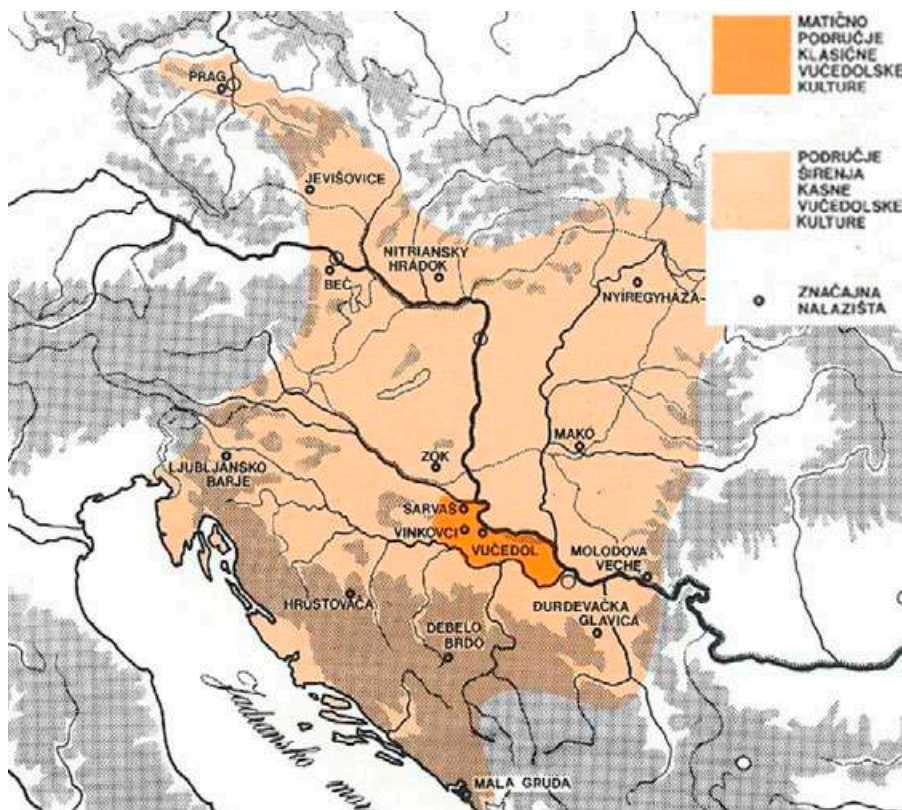
Četiri platoa na Vučedolu čine kulturni centar i metropolu ranoklasične vučedolske kulture. Lokacija je napuštena u vrijeme kada je započela velika ekspanzija kojom se vučedolska kultura proširila na 500 km po geografskoj vertikali i 700 km po horizontali srednje Europe.

Stvaralački najposposobniji dio populacije preselio se na zapad vučedolskog kulturnog prostora. Stvoren je novi centar koji se nalazio na lokaciji Ljubljansko Barje kod Ljubljane. Na taj je način kulturni impuls prenesen dublje na prostor Europe. Time se utire jedan od puteva kojim će kulture s juga i istoka početi civilizacijsko osvajanje europskog kontinenta.

Ljubljansko Barje nastavlja vučedolski duh i tradiciju razvijajući tzv. ljubljansku kulturu. Najbolji primjer ovog kontinuiranog razvoja pokazuje humka promjera dvadeset metara ispod koje se nalazi grob rodovskog *princepsa* (rimski naziv za glavare drugih naroda, plemena i gradova), koji je sahranjen sa svim odlikama svog društvenog i imovinskog dostojanstva. Jadranskom tipu ljubljanske kulture pripada i grob u Maloj grudi u Tivatskom polju. Radi se o kamenom sanduku u kojem su pronađena i dva predmeta izrađena od *elektruma* (legure zlata i srebra); bodež s većim postotkom zlata i sjekira s većim postotkom srebra.

Ovaj aristokratski grob nesumnjivo pokazuje novoizgrađene društvene odnose i kruna je vučedolskog kulturnog nastojanja.

Umjetnost

Promjene u umjetnosti karakteristične za ovu kulturu rezultiraju poznatim "vučedolskim stilom", koji se posebno zapaža u izradi i ukrašavanju keramike. Česti su keramički predmeti crne boje s karakterističnim inkrustracijama bijelim školjkinim prahom, te rjeđe crvenim okerom, koji nalazimo na keramici kultne namjene. Poznati su plastični zoomorfni i antropomorfni prikazi od gline koji imaju veliku umjetničku vrijednost. Često se na različitim predmetima nalazi motiv sunčanog kruga.

Vučedolski umjetnički stil karakterizira okomita i vodoravna dioba površina koje na taj način dobivaju izgled arhitektonske konstrukcije. Ova izražena težnja ka geometrizaciji je najveća posebnost vučedolske umjetnosti gdje se sve nalazi u savršenom matematičkom skladu. Apstraktnija nastojanja samo se iznimno javljaju, a slobodni crtež uopće nije prisutan. Kulturni predmeti od gline predstavljaju najveća umjetnička dostignuća. Najpoznatiji primjer takve umjetnosti je figura vučedolske golubice, koja odražava razvijen osjećaj za proporcije i spada u vrh eneolitske plastike. To je šuplja tronoga kulturna posuda s otvorom na glavi.

Društveni odnosi

Porijeklo vučedolske kulture nije sa sigurnošću utvrđeno. Međutim, njezin nastanak i rast nisu posljedica nikakvih posebnih uvjeta kojima nisu bile izložene ni ostale etničke skupine toga vremena. Vučedolsko društvo zasnivalo se na temeljima razvijenog *gentilnog principata*. Rodovski princepsi imali su dovoljnu koncentraciju vlasti koja im je omogućavala djelotvornu vertikalnu organizaciju rodovske hijerarhije. Taj oblik

socijalnih odnosa istovremeno je osiguravao snažnu horizontalnu povezanost plemenskih zajednica i tako omogućio njihovo usklađeno djelovanje na velikom prostoru. Jasno vidljivi pokazatelji promjena koje donosi novi oblik društvene hijerarhije očituju se u posebnim oblicima sahranjivanja vodećih pripadnika vladajućeg sloja. Primjeri koji to najbolje ilustriraju su: grob kneževskog bračnog para u Vučedolu, grob princepsa na jadranskoj obali i monumentalne humke, prema kojima se može zaključiti da su pokapanja bila izvođena uz složene rituale spaljivanja umrlih. Ovaj obred spaljivanja povezan je s novim bogovima, odgovarajućim kultovima i dubljim shvaćanjem zagrobnog života.

Proces društvene diferencijacije vidljiv je i po izgradnji naselja. Primjer toga je najmanji vučedolski plato. Megaron I pripada ranoj etapi naselja i bio je metalurški centar. Megaron II bio je dom osobe koja je u sebi objedinjavala svjetovnu i duhovnu vlast. Taj je objekt svojim topografskim i sadržajnim obilježjem imao dominantni položaj u čitavom naselju pa su ga arheolozi nazvali "vučedolskom akropolom". Specifičnost socijalnog aspekta vučedolske kulture, pojava prvih akropola i kneževskih grobova ukazuje na usku povezanost života i religije koja sadrži nove duhovne vrijednosti.

Religija

O duhovnom životu jedne stare kulture mnogo informacija nam mogu dati njeni hramovi. Međutim, u bakrenom dobu oni su na području Europe prava rijetkost. Megaron II, objekt iz mlade građevne faze u Vučedolu, imao je funkciju hrama. Na to ukazuju grobnica bračnog para te s njom usko povezan megaron, u kojima je nađeno neobično mnogo kulturnih predmeta. U posebnoj niši jedne jame pronađen je oblik sedlastog žrtvenika ili žrtvenika s rogovima koji posve odgovara tipu žrtvenika sa Krete. Osim toga, bio je uobičajen i jedan drugi oblik žrtvenika, tzv. "oltarni stolić", te posude u obliku čizme ili noge. Kuće su posjedovale prostrana ognjišta, a na jednom nalazištu pronađeno je rogoliko ognjište velikih dimenzija (dužine dva metra) koje predstavlja spoj ognjišta i žrtvenika, tj. veliki žrtveni objekt tzv. posvećenih rogova.

Neposredno pred ulazom u megaron nalazi se jama u kojoj je pronađen izvrsno sačuvan kostur jelena okružen mnoštvom kulturnih predmeta. To je grobnica ritualno žrtvovane životinje.

Iz ranih kultura na ovom dijelu Panonske nizine

pronađene su mnoge ženske statue koje su kao simbol plodnosti predstavljale primitivni oblik kulta "Magna Mater" (Velike Majke). One su odraz društvenih odnosa i religioznosti neolita.

U bakrenom dobu religija poprima drugačije karakteristike. Prevladavaju solarni kultovi, a ženska božanstva dobivaju drugačije uloge. Uloga vatre i Sunca postaje vrlo naglašena. Zastupljenost solarnog kulta vidljiva je i u umjetnosti gdje se kao glavni motiv pojavljuje "sunčani krug", odnosno vučedolska rozeta s križem. Ovakvim rozetama ukrašavani su predmeti koji su korišteni u obredne svrhe, ali su za razliku od ostalih predmeta imali i crvenu inkrustaciju. Crveni oker imao je posebni značaj i bio je u jednom aspektu simbol vječnog života. Ovom solarnom kultu pripada i žrtvovanje jelena u vučedolskoj akropoli.

Od zoomorfničkih simbola najznačajniji je nalaz "golubica". Ona je mogla imati ulogu u religijskim obredima kao u kretske-mikenske religiji gdje je golubica bila simbol Afrodite. Po pelaškom mitu o postanku svijeta, Eurinoma je uzela lik golubice i poput egipatskog feniksa snijela jaje iz kojeg će nastati svijet. Vučedolska golubica ima na vratu simbol dvosjeklke sjekire - *labrisa*, što se može povezati s istim simbolom na Kreti. I labris i golubicu na Kreti nalazimo zajedno sa sedlastim žrtvenikom, odnosno sakralnim rogovima. Sva ova tri simbola prisutna su u vučedolskoj akropoli što upućuje na to da su ovdje bili zastupljeni osnovni

elementi jedne varijante kulta bika. Za razliku od neolitskih kultura, plodnost više ne simbolizira figura žene nego figura bika. On je simbol snage oplodivanja, dok je žena simbol rađanja. Također je poznato da je na Kreti bila značajna svećenička uloga žene vezana uz kult bika. Nije isključeno da je vučedolski grob bračnog para bio grob vrhovnog svećenika i vrhovne svećenice te da su oni imali ključnu ulogu u religiji i društvenom životu.

Osim na Kreti, solarni je kult izrazito naglašen i u Egiptu u obliku kulta posvećenog Apisu, bogu-biku iz grada Memfisa. Apis simbolički predstavlja dvostruko čovjekovo porijeklo – rođen iz jedinstva božanske snage i plodne materije. Apisovi su bikovi bili mumificirani i sahranjivani u ogromnim katakombama. Mumificiranje bikova povezano je s Ozirisovim mitom, jer je Apis posvećena zemaljska slika nebeskog Ozirisa. Sveti bikovi bili su Ozirisove sjene na zemlji.

Zanimljivo je uočiti da u različitim, prostorno odvojenim kulturama bakrenog doba, nalazimo ista obilježja solarnog kulta bika. Osim toga, taj kult se javlja u 4. i 3. tisućljeću prije Krista, tj. vremenskom razdoblju koje upravo odgovara astrološkoj eri Bika.

Iz toga možemo zaključiti da nije eksploatacija bakra bila uzrok promjene duhovne kulture tog vremena, već obrnuto, karakterističan impuls duhovnosti bakrenog doba, odnosno ere Bika, donosi promjene u načinu života tadašnjih ljudi, što se, između ostalog, odrazilo kao početak metalurgije obojanih metala.

Napomenimo kao zanimljivost i to da astrološkim znakom Bika vlada planet Venera, kojem u astrološkom smislu odgovara element bakar.

U vučedolskoj kulturi pronađeno je više nalaza koji predstavljaju najstarije europske ostave metala serijske proizvodnje, ali i osnovne elemente kulture i organizacije života koje nalazimo u starom Egiptu i na Kreti. U tome je važnost ove, kako se još naziva, slavonske kulture, što je ostavila tragove koji su bili temelj za nastanak prvih civilizacija na području Europe. ♀

VUČEDOLSKI KALENDAR

Na posudama koje su iskopane na vučedolskom području, a pripadaju kasnom razdoblju vučedolske kulture, nalaze se simboli koji, prema mišljenju dr. Aleksandra Durmana, arheologa s Filozofskog fakulteta u Zagrebu, predstavljaju kalendar koji se po starosti može mjeriti s drugim kalendarima drevnih naroda.

"Kalendar je konstruiran kad i najraniji poznati u svijetu, kao što su egipatski i sumerski, i nipošto im nije kopija, jer je uspostavljen na 45. paraleli. Klima je na toj geografskoj širini odredila četiri godišnja doba koja su zastupljena indikativnim zvijezdima", kaže dr. Durman.

Nakon dugogodišnjih istraživanja, dr. Durman je uočio da se plašt spomenute posude sastoji od četiri paralelne trake koje predstavljaju četiri godišnja doba. Svaka je traka podijeljena na dvanaest kvadrata koji predstavljaju tjedne u pojedinom

godišnjem dobu. U većini polja nalaze se određeni simboli nebeskih tijela, dok su neka polja bez prepoznatljivih simbola. Dr. Durman smatra da se polja bez simbola odnose na brojčanu vrijednost od osam dana, a polja sa simbolima na sedam dana. Tako bi matematički dobili godinu od 360 dana, kao i u nekim drugim drevnim kalendarima. Dodavalo se još pet dana kako bi odgovaralo ukupnom broju dana u godini.

Kalendar je trebao opisati nebeska zbivanja tipična za pojedina godišnja doba. Tako Sunce i Orion u prvom pojasu prikazuju proljeće. U drugom pojasu vidimo simbole Plejada, Kasiopeje i Labuda, od kojih dva zadnja dominiraju i našim današnjim ljetnim nebom. Plejade, Blizanci, Pegaz-Ribe u trećem pojasu su tipična jesenska zvijezda. U četvrtom i najočuvanijem pojasu nalaze se zimska zvijezda Oriona, Kasiopeje, Pegaza-Riba, Plejada i Blizanaca.

Jednako je zanimanje izazvala i posuda nazvana "kadionica" koja je pronađena pored posude s kalendarom. Ta posuda, koja se u arheologiji naziva *terina*, ima zanimljiv oblik s oštro prelomljenim "trbuhom", tzv. *bikonitetom*, umjesto uobičajeno zaobljenog. Samo su dva simbola svojom ulogom mogla prolaziti liniju bikoniteta, koja je predstavljala i razliku između dva svijeta: vidljivog i nevidljivog. To su simboli Sunca i zvijezda

simboli koji se prelamaju upravo na bikoničnom (najširem) dijelu terine su Sunce i Orion, i tako simbolički prikazuju smjenu zimskoga u proljetni dio godine.

Zanimljivo je da se na poklopcu posude nalazi pet polja sa simbolima Venere naspram osam polja na plaštu. "Prošlo je mnogo vremena dok nisam povezao odnos pet naprama osam zabilježen i u Venerinom

Orion. Sunce, koje je prikazano na liniji bikoniteta, simbolički predstavlja izlazak iz podzemlja u kojem je boravilo tijekom noćnih sati. S druge strane, Orion je tako prikazivan jer se ovo prepoznatljivo zvijezde pojavljivalo na vučedolskom nebu početkom zime kad je Sunce prividno slabilo. Prema mišljenju dr. Durmana, Vučedolci su u neku ruku Orion smatrali "zimskim noćnim Suncem".

Stručnjaci su uvidjeli da su za vrijeme vučedolske kulture tri zvijezde Orionova pojasa zapadale iza horizonta točno na proljetnu ravnodnevnicu. Tako je Orionova simbolička smrt (21. ožujka) bila prijelaz između dvaju godišnjih doba. Orion je očigledno, uz Sunce, smatran simbolom besmrtnosti. Dakle,

Plašt posude se sastoji od četiri paralelne trake s po dvanaest kvadrata gdje trake predstavljaju četiri godišnja doba, a kvadrati pripadajuće tjedne. Simboli u kvadratima predstavljaju zvijezda vidljiva u određenim godišnjim dobima, pa gledajući od gore prema dolje imamo proljeće, ljeto, jesen i zimu.

kalendaru Maya iz mezoameričkog prostora. On objašnjava da Venerinih pet sinodičkih ophoda oko Sunca točno u dan odgovaraju osam Zemljinih putanja oko Sunca. Odnos brzine ophoda Venere i Zemlje oko Sunca je pet naprama osam, a to odgovara odnosu segmenata na kadionici... Tako da je naša posuda-kadionica zapravo poslužila kao korekcija kalendara!" kaže dr. Durman.

Na jednoj od posuda dr. Durman prepoznaje niz simbola koji upućuju na točno određeni datum: 9. ožujka 2889. godine prije Krista kada su se "u konjunktiji, u takozvanom ljubavnom položaju, našli Venera i Mars, prolazeći kroz zvijezde Plejada. Upravo u tom trenutku u Sunčev je sustav, kao što se zbiva svake tri godine, uletio komet Encke. No kako je prošao svojom nebeskom putanjom, djelovalo je kao da je udario u njih. To je tako rijedak događaj da smo, vraćajući se u prošlost, mogli izračunati točan datum kada se to dogodilo", zaključuje dr. Durman.

Po svemu sudeći, Vučedol krije još mnoge tajne koje čekaju odgonetanje. ♀

ČUDESAN SVIJET MINERALA

Agostino Dominici

Svijet minerala, točnije svijet dragog kamenja i plemenitih metala, oduvijek je bio obavijen velom misterija i strahopoštovanja. Stoljećima su se kraljevi, čarobnjaci, svećenici i alkemičari okruživali posebnim primjercima iz svijeta minerala. Magično prstenje i mačevi, svete statue, talismani, uvijek su pratili likove iz mitova i legendi, obdarujući ih neobičnim moćima i sposobnostima. Svi ti predmeti potječu iz skrivenog svijeta minerala, svijeta u kojem život poprima osebujuć oblik. To je svijet čvrste materije u kojem univerzalna supstanca alkemičara, *Prima Materia*, doseže najgušće stanje postojanja.

Mnogi mudraci i filozofi isticali su da čak i najgušće stanje materije pokazuje znakove života i aktivnosti, a gdje god ima aktivnosti, pokreta, vibracije, tu ima i svijesti. Ukratko, oni nam govore da postoji samo "jedan život" koji se izražava kroz različite oblike (ili stupnjeve materije). U tom smislu, minerali su također živa "bića". U njima se život manifestira u otpornosti na vanjske utjecaje i pasivnosti koja je njihovo glavno obilježje.

Koja je temeljna vrijednost dragog kamenja? To je njegova moć sjaja, njegovo zračenje. Stupanj i kvaliteta zračenja izgleda da su povezani s njegovim stadijem evolucije. To je nešto što se može zaključiti promatranjem njihove atomske strukture. Zadivljujuća sposobnost dijamanta da reflektira svjetlost svjedoči evolutivnom procesu u kojem njegova unutrašnja struktura dostiže geometrijsko savršenstvo.

Istu simboliku nalazimo i kod zlata, kod kojeg zamjećujemo veliku moć refleksije svjetlosti. Zlato predstavlja usavršeno stanje prirode metala. Takvo stanje mogli bismo nazvati i transcendentnim, krenemo li od toga da solarna svjetlost predstavlja samo vidljiv odsjaj odgovarajuće nevidljive duhovne svjetlosti. Tada možemo usporediti zlato sa zgusnutim stanjem duhovne energije. Imajući to u vidu, možemo bolje razumjeti zašto je oduvijek postojala gorljiva želja za nalaženjem i posjedovanjem zlata. To je i razlog zašto je u starini zlato oduvijek korišteno za izradu najsvetijih predmeta i oruđa.

Zlato je dobro polazište za upoznavanje drugog važnog elementa u životu minerala: veze između mikrokozmosa i makrokozmosa. Kaže se da karakteristike i

**Sve je život, i svaki atom
čak i mineralne prašine, je život.**

Helena Petrovna Blavatsky, Tajna doktrina

svojstva koja se nalaze u dragom kamenju i metalima potječu iz njihove veze s nebeskim tijelima. Od kasne antike pa do sredine 18. stoljeća broj poznatih metala bio je isti kao i broj planeta u tradicionalnoj astrologiji.

Podudarnosti između planeta i metala su sljedeće: Saturn – olovo, Jupiter – kositar, Mars – željezo, Sunce – zlato, Venera – bakar, Merkur – živa i Mjesec – srebro. Vjerovanje u povezanost ovih sedam planeta sa sedam metala seže još u prapovijest. Nije postojalo doba kada srebro nije bilo povezivano s Mjesecom ili zlato sa Suncem. Te su veze određivale identitet metala. Tek su početkom 18. stoljeća svojstva metala prestala biti tumačena svojim kozmičkim porijeklom, te su se počela definirati svojom atomskom građom. Prema knjizi kemičara Wilhelma Pelikana *Tajne metala*, te podudarnosti nisu samo simboličke, već imaju i znanstveni temelj.

Za metale se posebno isticalo da utjelovljuju najčistije planetarne karakteristike. To također objašnjava zašto je praktična strana alkemije uvijek povezivana s metalurgijom. U alkemiji nalazimo vrlo staru ideju da se u Zemljinoj utrobi odvija trajan proces trudnoće iz kojeg se rađaju metali. Majka Zemlja u svojoj utrobi dugo čuva metale da bi im omogućila sazrijevanje. Vađenje i korištenje metala imalo je religijsku, obrednu dimenziju. Uloga metalurga-alkemičara bila je da donese na svijet metalne plodove sakrivene u utrobi Zemlje. Stoga su vađenjem, transformiranjem, oblikovanjem i oplemenjivanjem njihovih svojstava, alkemičari doprinosili ubrzavanju i usavršavanju tog evolutivnog procesa svojstvenog Prirodi.

Posebne karakteristike i svojstva kamenja i dragulja od najstarijih su vremena izučavana i čuvana u tajnosti. Nailazimo, na primjer, na priče prema kojima su drevni narodi znali kako kamenje učiniti elastičnim poput gline ili gdje postaviti megalit tako da se prirodno napaja zemaljskim i kozmičkim zračenjima. Smatralo se da je mnogo prirodnog kamenja sveto i obdareno životom. Za neka od tih kamenja, po imenu *betilus*, vjerovalo se da su boravišta božanstva ili da predstavljaju samo božanstvo te su im pripisivana natprirodna svojstva. Također, postoje i brojna predanja koja dovode u vezu sveto kamenje s mističnim kultovima i mitovima o postanku. Spomenimo

benben kamen iz faraonskog Egipta, *omfalos* iz Delfa, *kamen temeljac* u Kupoli na stijeni u Jeruzalemu, *lapis niger* drevnog Rima i *kaab* u Meki.

U Indiji, još u predvedskim vremenima, drago je kamenje korišteno u neobrađenoj formi u iscjeliteljske i religijske svrhe. Korištenje dragog kamenja u oklopima i ogrlicama također je bilo povezano s tom vrstom upotrebe.

Svi značajni renesansni mislioci koji su bili upućeni u tajne *Magna Scientie*, poput Ficina, Mirandole, Bruna, uvidjeli su da je u prirodi sve povezano sa svime po hermetičkom načelu podudarnosti "kako gore, tako i dolje". Život je jedan i svugdje prisutan princip, koliko god različiti bili njegovi oblici. Helena Petrovna Blavatsky u *Tajnoj doktrini* prenosi odjeke tih drevnih učenja: *Sve je život, i svaki atom čak i mineralne prašine, je život*. Minerali nisu beživotna materija nego najniži plan očitovanja božanske beskonačnosti, povezan nevidljivim vezama s drugim svjetovima i planovima postojanja. ♁

S engleskog prevela: Maša Jovanović

Antun Branko Šimić

Melanija Rogar

Pjesništvo A. B. Šimića gusta je neprohodna šuma, u kojoj nam, zateknemo li se u njoj, do sluha i uma odasvud dopiru zagonetni glasovi i zvuci: šapat iz tamnih krošnji, romon voda iz vječnosnih dubina, no i izrazi zebnje modernog čovjeka, krici, nerijetko i zlokobni znaci metafizičkih ponora.

Ante Stamać

Trag što ga je Antun Branko Šimić ostavio u hrvatskoj književnosti vidljiv je sve do danas. Zahvaljujući svojoj iznimnoj darovitosti i velikoj stvaralačkoj energiji, u samo dvadeset i šest godina života stvorio je opus koji je postao sastavni dio antologije hrvatske poezije.

Rođen je 1898. godine u Drinocima u Hercegovini, u imućnoj seljačkoj obitelji. Školuje se u Širokom Brijegu, Mostaru, Vinkovcima i Zagrebu. Još u gimnazijskim danima iskazuje glasno svoj stav, protivi se suhoparnom usvajanju gradiva i s time povezanim školskim obvezama. Obrazovanje stječe većim dijelom samostalno, izvan škole. U prosincu 1917. godine kao osamnaestogodišnjak i učenik Donjogradske gimnazije u Zagrebu, pokreće vlastiti list pod nazivom *Vijavica* koji samostalno uređuje svojim prilozima. Kad je upozoren da kao učenik ne smije objavljivati časopise, ne želeći odustati od časopisa, samovoljno napušta školu.

Otac mu zbog toga uskraćuje potporu pa se u narednim godinama uzdržava samo svojim književnim radom. Živeći u materijalnoj oskudici, često i u bijedi, obolijeva od tuberkuloze koja ga s vremenom sve više tjelesno iscrpljuje. No, to ne utječe na snagu njegovog duha.

Zahvaljujući svojoj kreativnosti i hrabrosti da ide vlastitim putem, stvara bogat literarni opus. Zadnjih deset godina života, koje najvećim dijelom provodi u Zagrebu, stvara svoja najznačajnija djela i aktivno sudjeluje u hrvatskom kulturnom životu. Piše pjesme, pripovjednu prozu, članke o likovnoj umjetnosti, a u esejima, feljtonima i književnim kritikama osvrće se na djela mnogih hrvatskih, ali i stranih suvremenika (Matoš, Krleža, Nazor, Ujević, Proust, Meštrović, Strindberg i drugi). Jasno izražava svoj mišljenje o umjetnosti, a posebno o književnosti. Protivi se tradiciji u stvaralaštvu i društveno utvrđenim normama ljepote. Piše: "Razderimo uniforme da otkrijemo

dušu." Zajedno s Nikom Milićevićem i Gustavom Krklecom 1919. godine pokreće časopis *Juriš* gdje iznosi svoje ideje o umjetnosti u duhu ekspresionizma. Zalaže se za slobodni izraz jer kako piše: "Umjetnost je ekspresija umjetnikovih osjećaja." Godine 1920. objavljuje svoju jedinu zbirku pjesama *Preobraženja* koja sadrži četrdeset i osam stilski povezanih pjesama. Četiri godine kasnije započinje uređivati novi časopis *Književnik*, no tada je već vrlo bolestan. Umire 1925. godine u Zagrebu.

Prve je pjesme Šimić objavio kao četrnaestogodišnjak, za vrijeme školovanja u Širokom Brijegu. Motivi su najvećim dijelom vezani uz rodne Drinovce. Opisuje prirodu i život ljudi. Pjesme odišu šarenilom boja, bogatstvom mirisa i zvukova. Susret s Matoševom poezijom imao je veliki utjecaj na mladog Šimića. Motivi su sada najčešće romantične impresije doživljaja prirode i sentimentalno obojani osjećaji ljubavi, uznemirenosti, bola i očaja. Stih je tradicionalan, u vezanim rimama. No ubrzo, već u tekstovima objavljenim u *Vijavici*, Šimić napušta tradicionalni stil pisanja, počinje koristiti slobodni stih i izražavati se pomoću asocijacija. Upoznaje se s djelima francuskih književnika Bodelaura, Rimbauda, Prousta i posebno Apollinairea, koji promiče duh modernizma u umjetnosti. No možda je ponajviše potaknut njemačkim ekspresionističkim pjesništvom koje u prvi plan stavlja ekspresiju unutrašnjih doživljaja pjesnika.

Unatoč inozemnim uzorima na koje se i sam rado pozivao, Šimić je ostao svoj. Njegov samostalni duh odredio je njegov književni i životni put. Vjerovao je kako su ljepota i umjetnost trajne vrijednosti koje snažno utječu na uzdizanje ljudskog duha. Pritom je isticao kako je važno da umjetnik posjeduje slobodu kritičkog mišljenja i umjetničkog stvaranja. Na svome se putu često osjećao usamljeno i neshvaćeno, ali unatoč tome, ustrajao je sve do samog kraja. Pjevao je život svoj, kako je sam napisao u *Pjesmi pjesnika*:

*Ja ne znam što vi želite
 ...Ja idem,
 između kuća, cestama i noću preko polja
 i pjevam život svoj i život vaš i život sviju stvari
 Jer ja sam srce
 O svijet i ja u svijetu i svijet u meni
 grad noći žene zvijezde
 Ples radosti ljubav vrisak Bog
 Ja pjevam
 i pjesme moje u svijet padaju ko zvijezde
*

*Ja penjem se i penjem uza strme staze
 I kad se popnem, stojim
 u prostoru nijemom i bez ljudi
 Ja tamni pjevač u visini
 Ja usamljeno stablo navrh brda
 što svoj mukli
 i besprekidni šumor
 u duboku crnu vječnost ruši*

Živio je u vrijeme velikih društvenih i političkih previranja, u vrijeme Prvog svjetskog rata i poraća, vrijeme velikih ljudskih stradanja, materijalnog i duhovnog osiromašenja, socijalnog bunta i političkih pokreta. No, sve to nije nalazilo odjeka u njegovom stvaralaštvu. Živeći i sam u siromaštvu, dobro je poznao život siromaha, što je i opisao u ciklusu pjesama o siromasima. Bio je svjestan socijalne nepravde, no rješenje nije vidio u rušenju postojećeg. Vjerovao je u snagu ideja, posebno onih koje su vezane uz umjetnost, te da one, a ne politički programi, pokreću razvoj ljudskog duha.

Zbirku pjesama *Preobraženja* objavio je u dvadeset drugoj godini života. Naslov zbirke donosi nam osnovni motiv koji se provlači kroz sve pjesme: preobražaji kroz koje je prolazio u svom doživljavanju života. U narednim godinama pa sve do smrti objavljivao je u raznim časopisima, a mnoge su pjesme kasnije nađene u njegovoj ostavštini. No više se nikad nije odlučio povezati ih u neku novu zbirku.

Motivi koji se javljaju u pjesmama su raznoliki, vezani su uz čežnju za zavičajem, uz doživljaj grada

(Zagreba), ljubav, bolest, osjećaj blizine smrti, pogled u onostranost. Isprepliću se ljubav i smrt, svjetlo i tama, zemaljsko i svemirsko. Sve je povezano u skladnu cjelinu. Ljubav opisuje u različitim preobražajima od slutnje i bestjelesnosti do strasti, pa sve do one ljubavi koja izaziva očaj i nestajanje. Druga često zastupljena tema u Šimićevim pjesmama je tema smrti. Povezuje ju uz osjećaj nedostatka vremena, uz slutnju skore smrti i veliku želju za životom. Odnos prema smrti se postepeno preobražava od slutnje, nadanja i molitve upućene Bogu do prihvatanja neminovnosti njenog skorog dolaska, od shvaćanja smrti kao prirodnog i sastavnog dijela života pa do uvjerenja da je smrt misterij koji vodi u beskonačnost i onostranost. Nasuprot prolaznosti tjelesnog života, postoji trajnost duha. U ranim godinama, Šimić je živio kao vjernik, no s vremenom se odmiče od obiteljski usađenih religijskih uvjerenja. Duhovnost počinje sve više povezivati sa svemirom. Govori o položaju čovjeka u svemiru, gdje se kao čest motiv pojavljuje zvijezda. Ona je tu simbol vrline i ljepote svemira. Svoju magičnu svjetlost ona daje ljudima kako bi mogli osjećati dobrotu, ljepotu i sve što je potrebno za njihov duhovni razvoj. Ljudi se penju od jedne do druge zvijezde sve do Boga.

Šimićevi stihovi i danas zrače ljepotom. No, oni također opominju i podsjećaju koliko je važno sačuvati dostojanstvo duha u teškim vremenima, kako u tome pomaže umjetnost i koliko je uopće važna njezina uloga u razvoju naše humanosti. Šimić je tome svjedočio svojim životom i stvaralaštvom.

Možda je najbolje njegov duh opisan riječima Jure Kaštelana: *Bio je dijete svog vremena, ali ne i njegov rob, prošao je težak životni put, ali nije klonuo. Padao je i dizao se. Bio je ponosan i uspravan do kraja. Rastrgan znao je ostati cjelovit. Sentimentalno osjetljiv, ali klasično miran i strog u svom izrazu. Iscrpljen, a neumoran u radu. Imao je uzore u književnosti, ali je iznad svega posjedovao samostalnost duha... Javio se i nestao kao meteor. Ostala je samo svjetlost.* 🌟

Pjesnici

Pjesnici su čuđenje u svijetu

*Oni idu zemljom i njihove oči
velike i nijeme rastu pored stvari*

*Naslonivši uho
na ćutanje što ih okružuje i muči
pjesnici su vječno treptanje u svijetu*

Opomena

*Čovječe, pazi
da ne ideš malen
ispod zvijezda!*

*Pusti!
da cijelog tebe prođe
blaga svjetlost zvijezda*

*Da ni za čim ne žališ
kad se budeš zadnjim pogledima
rastajo od zvijezda!*

*Na svom koncu
mjesto u prah
prijeđi sav u zvijezde!*

Povratak

*Ti ne slutiš
moj povratak i moju blizinu*

*U noći kad šumi u tvom uhu tiha mjesečina
znaj:*

*ne koraca mjesečina oko tvoje kuće
Ja lutam plavim stazama u tvom vrtu*

*Kad koracajući cestom kroz mrtvo svijetlo podne
staneš*

*preplašena krikom čudne tice
znaj:*

to krik je moga srca s blizih obala

*I kad kroz suton vidiš crnu sjenku što se miče
s onu stranu mrke mirne vode
znaj:*

*Ja koracam uspravan i svečan
kao pored tebe*

Moja preobraženja

*Ja pjevam sebe kad iz crne bezdane i mučne noći
iznesem blijedo meko lice u kristalno jutro
i s pogledina plivam preko polja livada i voda*

*Ja pjevam sebe koji umrem na dan bezbroj puta
i bezbroj puta uskrsnem*

*O Bože daj me umorna od mijena
preobrazi u tvoju svijetlu nepromjenjivu i
vječnu zvijezdu
Što s dalekog će neba noću sjati
u crne muke noćnih očajnika*

Smrt i ja

Smrt nije izvan mene: Ona je u meni

Od najprvog početka: sa mnom raste

*u svakom času
Jednog dana
ja zastanem
a ona raste dalje
u meni dok me cijelog ne proraste
i stigne na rub mene. Moj svršetak
nije pravi početak:
kad kraljuje dalje sama*

Budući

*Budući već su bili
i sve je bilo već u prvom času
u beskrajnom pogledu Boga ogledano*

*Iz vremena: iz dubokoga tamnog Božjeg krila
besprekidno u svjetlost površine
stižu budući*

*U bezdanomu Božjem oku
ogledaju se mirijade budućih svjetova*

Mi smo se sreli na zvijezdi ...

*Mi smo se sreli na zvijezdi što se zove Zemlja.
Naš put kroz vrijeme u ovaj čas (čas svijetli kao cilj)
stoji za nama dalek, gotovo beskrajn, da smo već
zaboravili naš početak odakle smo pošli.*

*Sada stoji ruka u ruci, pogled u pogledu. Kroz
naše ruke i kroz naše poglede zagrlile su se naše duše.*

*O, kad se opet rastanemo i pođemo na naše tamne
putove kroz beskraj, na kojoj ćemo se opet sresti
zvijezdi?*

*I hoće li pri novom susretu opet naše duše
zadrhtati u tamnom sjećanju da bijasmo nekada ljudi
koji su se ljubili na nekoj zvijezdi što se zove Zemlja?*

A night sky filled with stars and the Milky Way galaxy, with a silhouette of a tree on a sand dune in the foreground.

***Sve što postoji je u Univerzumu
i Univerzum je u svemu:
mi u njemu i on u nama;
na taj način sve je usklađeno
u savršenom jedinstvu.***

Giordano Bruno

www.nova-akropola.com